

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. Quandonam lex restringi, aut extendi debeat?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

legis duplicem habent sensum, alterum secundum propriam verborum significationem, alterum secundum communem loquendi modum, qualis interpretatio facienda est?

Respondeo, explicari debere juxta communem modum loquendi tunc usitatum, quando lex condita fuit; nam Legislator uti debet verbis juxta communem modum loquendi: In dubio tamen, an verba legis accipienda sint juxta communem loquendi modum proprium, an juxta communem loquendi modum improprium, tunc conjicienda est mens Legislatoris, prout diximus. Nam ex leg. *Non dubium ff. de legibus, Peccat contra legem, qui verba legis amplectens, contra Legislatoris nititur voluntatem.*

ARTICULUS II.

Quandonam lex restringi, aut extendi debeat?

- I. *Lex odiosa aliquando restringi potest vi Epikeja in casu, qui non videtur verbis legis comprehensus.*
- II. *Num possit lex extendi ad casum verbis legis non comprehensum, vel ob paritatem, vel ob identitatem rationis?*
- III. *In legibus poenalibus non datur extensio de casu ad casum relate ad poenam; imo nec relate ad obligationem.*
- IV. *Nec datur hujusmodi extensio in legibus correctoriis; Aut in dispensationibus, aut privilegiis alicui factis, quae exorbitant a jure communi. Immo probabiliter nec in legibus favorabilibus.*
- V. *Extendenda tamen qualibet lex, quando, nisi extendatur, Legislator argueretur injustitia, vel imprudencia.*
- VI. *Similiter in equiparatis, & in connexis.*

VII. *Lex prohibens monialibus, ne egrediantur, nisi ob incendium, lepra, &c., num se extendat ad casus similes?*

VIII. *Num Bulla contra Confessarios, qui sollicitant mulieres ad turpia, se extendat etiam ad masculos?*

I. **Q**uæritur primo, An lex odiosa restringi possit vi Epikeja in casu, qui non videtur lege comprehensus ob suas circumstantias?

Respondeo, posse; ut dicemus articulo ultimo, cum de Epikeja excusante ab obligatione legis.

II. Quæritur secundo, Utrum lex extendatur ad casum non comprehensum verbis legis ob paritatem, vel identitatem rationis; verbi gratia, Utrum lex prohibens aliquid Monachis (ut prohibetur esse Patrimonos Baptismi, vel Confirmationis apud Dian. part. 9. tract. 1. resol. 32.) intelligatur idem prohibere omnibus Regularibus, si similis, vel eadem ratio militet pro his, quam pro illis? Sic in *Clement. 1. de Electionibus* cavetur, ne eligatur in Abbatem, vel Prælatum Conventus Religiosus alterius Religionis, vel habitus; Et redditur ratio, quia ratio non congruit, ut homines disparis Religionis, vel habitus simul in eisdem Monasteriis socientur; hæc autem ratio æque militat, ut notat Glossa, pro Monialibus; Unde quæritur, an etiam Monialibus intelligatur id prohibendum?

Respondeo, certum esse, quod si unus casus, videlicet unum crimen, seu una persona sit expressa in lege generali solum causa exempli, etiam alii casus non expressi intelliguntur comprehensi sub tali lege: Verbi gratia, si lex imponat poenam contra furtivos centum aureos, extenditur etiam ad eos, qui furripiunt res alias ejusdem valoris; quia lex censetur generalis, & centum aurei ponuntur exemplariter.

Quan-

Quando tamen non ponitur unus casus gratia exempli, tunc prima opinio est Merol., qui cum pluribus utriusque juris Doctoribus docet, quod si ratio eadem militet pro casu comprehenso sub lata verborum forma, & pro non comprehenso, bene fiat extensio de illo casu ad istum. Sic in cap. *Postquam*, de *Electionibus* in 6., ubi lex præcipit alicui, ut ad Curiam veniat, intelligitur etiam præcipere, ut si in Curia sit, ab ea non discedat, aut si venerit, ab ea non discedat sine licentia, antequam perficiatur negotium. Et ratio doctrinæ est, quia ratio legis (præsertim si sit in lege expressa) sufficienter indicat, mentem Legislatoris esse præcipere quicquid talem rationem æqualiter induit; ergo tam dispositio legis videtur esse universalis, quam ejus ratio, quamvis verba id non expriment: Sicut cum quis detestatur peccatum furti, quia est offensa Dei, virtualiter extenditur ad detestandum etiam homicidium, & alia crimina, quæ pariter sunt Dei offensa, ut docent communius Theologi. Præterea ratio legis ad verba legis se habet, sicut anima ad corpus, unde sicut anima corpori dominatur, ita ratio verbis. Requirit tamen Suar. lib. 6. cap. 3. num. 16. contra Panormit., quod ratio legis, secundum quam fit extensio, sit ratio legis non solum finalis, sed etiam adæquata, adeo ut censeatur etiam comprehendere casum non expressum. Hinc infert Merol. cum Bald., & aliis contra Genuens., quod Regia Pragmatica 3. tit. de *Monialibus* prohibens propter honestatem, ne vicini extollant ædificia, itaut possit inde haberi prospectus in claustra Monialium, procedat etiam in favorem Monachorum; quia ratio honestatis, quæ adducitur in lege, æque militat pro Monachis.

Neque solum talis extensio facienda est in lege favorabili, sed etiam in

Pars I.

pœnali, ex Merol., Navar., Sylvest., Guttier., & aliis; quoad obligationem tamen dumtaxat legis, non vero quoad pœnam; Nam ex regulis juris, Pœnæ non sunt extendendæ, & ampliandæ, sed potius restringendæ; Proinde putant primo, quod lex prohibens extractionem frumenti sub aliqua pœna, extendatur etiam ad prohibendam extractionem farinæ, vel panis, ut docent multi Jurisperiti contra Bald., & alios; unde peccet, qui farinam, aut panem extrahit, sed non incurrat pœnam a lege impositam extractioni frumenti: Putant secundo contra Navar., Tolet., Sanch. lib. 7. disp. 45. num. 13., quod lex obligans eos, qui parochiale beneficium receperint, ut intra annum ad Sacerdotium promoveantur, (ut habetur in cap. *Commissa*, de *Election.*) sub pœna privationis beneficii, & restitutionis fructuum, extendatur etiam ad eos, qui alia beneficia, quam Ecclesias parochiales accipiunt, puta Canonicatum, Dignitatem, &c.; quamvis non incurrant dictam pœnam, si non assument Ordines talibus beneficiis annexos, ut volunt Rebuf., & Adrian.: Putant tertio, quod lex prohibens venditionem alicujus rei sub aliqua pœna, obliget etiam emptorem, quamvis emptor non incurrat pœnam latam contra venditores.

Secunda opinio probabilior est Bonac. num. 26., & Pal. punct. 3. §. 4., ac aliorum putantium, quod neque in lege pœnali, neque in lege favorabili detur extensio ad alios casus non comprehensos sub lata verborum forma, neque ob similitudinem, neque ob identitatem rationis. Sic in *Clement. 1. de Electione* prohibetur, ne eligatur in Abbatem, vel Prælatum Conventus Religiosus alterius Religionis, vel habitus, propter rationem adductam, & tamen ex Glossa permittitur, quod Religiosus eligatur in E-

P

pi-

piscopatuum Ecclesiæ Cathedralis; cum tamen eadem ratio magis militet, ne eligatur in Episcopum, quam in Abbatem: Et ratio a priori est, quia ratio legis non est lex; ergo quamvis militet pro alio casu non comprehenso sub lata verborum forma, lex talem casum non comprehendit; potuit enim Legislator unum casum velle comprehendere, non alium, quamvis eadem ratio pro utroque militaret; quia non expedit semper omnia prohibere, aut præcipere, etiamsi in illis eadem sit ratio: Quando autem verbis legis unum casum comprehendit, non alium, signum est, quod circa illum voluerit legem ferre, non circa istum, ut potuit facere. Præterquamquod potuit Legislator ob aliquam rationem nobis ignotam velle, ut unus casus lege comprehendatur, non alius, quamvis nobis videatur eadem ratio pro utroque casu militare; Et hoc præsumendum est nobis de Legislatore, quia semper præsumi debet, quod Legislator prudenter operetur. Adde, quod sicut qui dispensat relate ad unam personam, non ideo dispensat relate ad aliam, relate ad quam eadem ratio militat, potest enim cum una velle dispensare, non cum altera; quia non expedit ad bonum publicum cum omnibus dispensare, quamvis eadem sit ratio cum omnibus, nec expedit, quod cum nemine dispensetur; ita dicitur de prohibitione, quæ potest unum casum prohibere, non alium, in quo eadem esset ratio.

Neque dicas, voluntatem Legislatoris cognosci ex ratione legis; ergo si ratio legis æque militat pro casu comprehenso sub verbis legis, & pro non comprehenso, voluntas Legislatoris est, utrumque casum lege contineri. Negatur enim consequentia; nam ex ratione legis solum cognoscitur, quomodo verba secundum eorum proprietatem sint interpretanda;

at si verba secundum omnem eorum proprietatem unum tantum casum comprehendunt, non alium, dicendum Legislatorem voluisse, unum casum lege contineri, non alium, in quo eadem, vel similis ratio militat.

III. Hinc infertur primo, in legibus pœnalibus non dari extensionem de uno casu ad alium, non solum relate ad pœnam, quod omnes Doctores concedunt, teste Pal. loc. cit. num. 3., sed neque quoad obligationem, ex Sal. disp. 21. sect. 5.; Sanch. lib. 10. disp. 4. num. 3.; Suar. lib. 6. cap. 3. num. 5., tum quia odia debent restringi; tum etiam quia sicut liberum est Legislatori obligare ad pœnam in solo casu sub verbis legis comprehenso, non in alio, ita liberum fuit obligare simpliciter in eo casu, non in alio; tum demum quia si lex pœnalis extenderetur ad obligandum in alio casu propter identitatem rationis, deberet etiam extendi ad pœnam, quæ est accessoria legi.

IV. Infertur secundo, neque in legibus correctoriis dari huiusmodi extensionem; quia correctio legum est etiam odiosa, atque adeo restringenda potius, quam amplianda.

Infertur tertio, quod sicut in privilegiis, & dispensationibus non datur huiusmodi extensio, ita nec in legibus exorbitantibus, seu quæ deviant a jure communi ob aliquem specialem favorem alicui factum; tum quia istæ leges assimilantur privilegiis, & dispensationibus; tum etiam quia quæ a jure communi exorbitant, non sunt in consequentiam trahenda, ex regula vulgari juris: Exempli gratia in leg. *Patria*, ff. *ad legem Juliam* conceditur Patri, ut possit imperare occisionem filie in adulterio deprehensæ; hæc tamen lex non extenditur, etiamsi eadem ratio militaret pro Patre, & pro Avo.

Infertur ultimo, neque in legibus
ia-

favorabilibus extensionem hanc esse faciendam. Ita Suar. cap. 3. num. 9., Bonac. punct. 8. num. 26. contra Panorm., Sylvest., & Felin. apud Suar. loc. cit. & lib. 6. cap. 4. Nam si verba legis non se extendunt ad alium casum, nec lex extenditur, quamvis ratio extendatur; quia lex verbis exprimitur, & *Quod ex verbis non provenit, neque ex mente creditur provenire*, ut habetur leg. *Non aliter*, ff. de legatis.

V. In iis tantum casibus lex sive poenalis, sive correctoria, sive favorabilis extendenda est de casu ad casum, in quo est eadem ratio, quando si non extenderetur, Legislator argueretur injustitiæ, vel imprudentiæ; Si enim ad hæc vitanda, verba legis, ubi opus fuerit, sunt impropianda, a fortiori sunt extendenda; Immo non debet in tali casu dici proprie legis extensio, quasi a principio talem casum non comprehenderit; nam vere hunc casum huiusmodi lex comprehendit, vel ex verbis in lata significatione, vel ex ratione expressa in lege, vel ex alia circumstantia, ut constat adducendo casus, in quibus Doctores communiter docent, extensionem legis faciendam esse ob identitatem rationis.

Primo enim id accidit in correlativis; nam quod est dispositum in uno correlativo, censetur dispositum in alio, si eadem ratio militat pro utroque, ne Legislator injustitiæ arguatur: Sic ex eo quod ob adulterium uxoris maritus non teneatur reddere debitum, bene inferitur, quod neque uxor teneatur reddere debitum ob adulterium mariti: Sic etiam quia ob absentiam sponsi sine licentia sponsæ dissolvantur sponsalia, ex cap. *De illis, de Sponsalibus*, bene inferitur, quod etiam dissolvantur sponsalia ob absentiam sponsæ sine licentia sponsi; Et quamvis hoc in lege non exprimitur,

debet tamen ad hoc extendi ob servandam æqualitatem, & justitiam: Sic pariter, quia maritus succedit in bonis uxoris, inferitur, quod uxor etiam succedat in bonis mariti, ne lex sit injusta.

Aliquando tamen Doctores dubitant, An eadem ratio vigeat pro utroque correlativo? Et ideo Ostiensis, & alii contra Sanch., Suar., & alios communius apud Merol. cap. 9. num. 130. putant, quod licet possit uxor communicare cum viro excommunicato, ex cap. *Quoniam multos* 12. *quest.* 3., non tamen vir cum uxore excommunicata, nisi solum in reddendo debito; quia vir facile potest compellere uxorem ad petendam absolutionem, & nisi compellat, ipsi imputatur: Contra vero, non potest uxor facile maritum ad id compellere. Sic Bordonus apud Dian. part. 7. tract. 7. resol. 13., & alii contra communiorem putant, quod si referretur sodomia, includantur solum agentes, non patientes; quia quamvis sint correlativi, non est tamen eadem ratio in utroque; Nam agens tantum in eo tactu impudico se polluit, & patiens solum cooperatur pollutioni; Unde Lug. de Pœnit. disp. 15. §. 5. num. 243. contra Dian. part. 6. tract. 6. resol. 36. putat, circumstantiam patientis, vel agentis explicandam esse in confessione, eo quod diversa specie malitia sit in utroque.

VI. Secundo, id accidit in æquiparatis, ex Sal. disp. 25. num. 13., nam quia in jure verbi gratia electio, postulatio, provisio, & presentatio æquiparantur, ideo quod in lege disponitur de uno ex æquiparatis, censetur dispositum de aliis ob connexionem eorum, ex Glossa in cap. *Si postquam, De electione*.

Tertio, idem accidit in connexis; sive connexio sit ex jure, sive ex consuetudine; Verbi gratia quod disponitur

nitur de Vicario Episcopi, censetur dispositum de Vicario Capituli sede vacante; Et quod disponitur de Diaconatu, censetur dispositum de Subdiaconatu; Et constitutio disponens de gradibus consanguinitatis censetur disponere de affinitate, & de publica honestate, ex Suar. cap. 4. num. 8., & Pal. num. 12.: Qui etiam duo notat; Primum est, quod quando lex frequentioris usus causa aliquid decernit, casum minus frequentem non excludit, sed comprehendit, ut docent Doctores communiter cum Sanch. lib. 3. disp. 20. num. 3., & lib. 9. disp. 14. num. 16.; Secundum est, quod quamvis lex non extendatur ob similitudinem rationis ad casum sub lata verborum forma non comprehensum, Judex tamen in iudicando illam debet extendere; quia quando pro certo casu decidendo non habetur lex, decisio illius a similis casus decisione petenda est; Unde dici solet, quod casus similis expresso non sit omissus a lege, cum per ipsum decidi possit: Et per hæc patet ad rationes pro prima sententia.

VII. Dubitatur, An lex Pii V. prohibens Monialibus, ne a Monasteriis exeant, nisi causa incendii, lepra, Epidemia, &c., extendatur ad alios casus similes? Negant multi apud Merol. cap. 9. num. 140., quia Pontifex dicit nulla alia occasione, vel prætextu exitum licere. Sed communius affirmant, videlicet in invasione hostium, in ruina domus; in inundatione, in morbo gallico, aut contagioso; quia frequentioris usus causa illos casus expressit Pontifex; unde non videtur excludere casus minus frequentes. An autem possit Monialis egredi ad curandum morbum periculosum, sed non contagiosum, qui non potest intra claustrum curari? Affirmat De la Crux, quia nemo tenetur obedire præceptis Ecclesiæ cum periculo vitæ;

Sed communius negant, quia id expedit communi bono; ut dicitur communiter de Chartusianis, qui non possunt vesci carnibus in ægritudine periculosa.

VIII. Dubitatur secundo, An Bulla Pauli V. contra Confessarios sollicitantes mulieres ad turpia extendatur ad masculos? Negat Fagund. Sed communius cum Merol. num. 151. affirmant; quia frequentioris usus gratia exemplificatur in mulieribus. Sic quando in aliqua Diocesi prohibetur Confessariis, ne audiant Confessiones in domo privata, nisi Infirmorum, probabiliter possunt etiam audire confessiones illorum, qui licet sani sint, non possunt e domo egredi.

ARTICULUS III.

De Legis Abrogatione.

- I. In quo differat legis Abrogatio a Derogatione? Et quinam possit data causa legem abrogare?
- II. Num possit lex ab inferiore condita ab eodem abrogari, si ea confirmata fuerit a Superiore?
- III. Num possit Inferior in suo territorio legem Superioris abrogare, eo modo quo potest in ea dispensare?
- IV. Ut lex abrogeatur, non requiritur talis abrogationis publicatio.
- V. Quandonam lex posterior censeatur priorem legem abrogare?
- VI. Quandonam fieri debeat prioris legis mentio, ut per posteriorem abrogeatur?
- VII. Lex posterior specialis, si sit contraria legi priori generali, solum illi derogat, non abrogat illam.

I. IN eo differt Abrogatio a Derogatione, quod Abrogatio legis fit sublatio illius secundum totum; Derogatio vero fit sublatio legis secundum partem. Certum autem est,

le-